

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-432-3-31>

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В умовах децентралізації розвиток територіальних громад набув неабиякого значення та є одним із ключових напрямів державної політики, оскільки передача повноважень і ресурсів на місце дала громадам більше можливостей для самостійного планування та управління своїм розвитком. Децентралізація дозволила територіальним громадам стати більш автономними та фінансово незалежними, а також сприяла підвищенню ефективності використання місцевих ресурсів і залученню громадян до процесу прийняття рішень.

Особливої уваги набувають наукові аспекти формування категорії сталого розвитку об'єднаних територіальних громад. Поняття «сталий розвиток територіальних громад» визначається змістом окремих його складових: «сталий» (у значеннях «незмінний», «безперервний», «тривалий») та «розвиток» (процес переходу чогось з одного стану в інший, досконаліший). Виходячи із вищезазначеного, під сталим розвитком територіальних громад розуміють безперервний і тривалий процес кількісних та якісних змін у задоволенні потреб територіальних громад. Перехід територіальних громад на засади сталого розвитку – це складний процес забезпечення багаторівневої узгодженої системи управлінських, економічних, соціальних, природоохоронних заходів на основі комплексної, збалансованої, гармонійної реалізації [1].

Важливим кроком задля забезпечення сталого розвитку на глобальному рівні було проведення Саміту ООН зі сталого розвитку у вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку. В підсумку на ньому було ухвалено документ під назвою «Перетворення нашого світу: порядок

денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (скорочено – «Цілі 2030»). У цьому документі затверджено 17 Цілей сталого розвитку, які включають 169 завдань [2]. У 2019 році президент України своїм указом підтримав досягнення Цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладених у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [3].

З 17 Цілей сталого розвитку зі сталим розвитком територіальних громад щонайбільше пов'язана ціль 11 «Сталий розвиток міст і громад». Враховуючи Цілі сталого розвитку, в межах досліджуваної проблематики було наведено шляхи забезпечення сталого розвитку територіальних громад (рис. 1).

Рис. 1. Ключові шляхи забезпечення сталого розвитку територіальних громад

Джерело: сформовано автором

Кожен запропонований шлях включає відповідні напрями. Зокрема:

1. Економічний розвиток:

– *Розвиток місцевого підприємництва.* Створення сприятливих умов для малого та середнього бізнесу, підтримка стартапів, розвиток соціального підприємництва.

– *Диверсифікація економіки.* Залучення інвестицій у різні сектори економіки, що допомагає зменшити залежність громади від одного виду діяльності та забезпечує стабільність.

– *Фіскальна децентралізація.* Підвищення податкової автономії громад, що дозволяє залишати більше податкових надходжень на місцях та спрямовувати їх на потреби громади.

2. Підвищення якості управління та планування:

– *Стратегічне планування розвитку.* Розробка довгострокових стратегій, що враховують сильні та слабкі сторони громади. До прикладу, визначення пріоритетних проєктів у сфері інфраструктури, екології та соціальної сфери.

– *Діджиталізація управлінських процесів.* Впровадження електронного урядування, що дозволяє підвищити ефективність надання адміністративних послуг і робить управління більш прозорим.

– *Інноваційні підходи до управління ресурсами.* Оптимізація використання ресурсів, таких як енергія, вода та фінанси, через сучасні технології та управлінські практики.

3. Екологічна стійкість:

– *Збереження та відновлення природних ресурсів.* Впровадження проєктів з озеленення територій, захисту водних ресурсів, запобігання ерозії ґрунтів.

– *Перехід на відновлювані джерела енергії.* Використання сонячних панелей та вітряків, виробництво біопалив знизить залежність від викопних видів палива.

– *Ефективне управління відходами.* Запровадження системи роздільного збору та переробки відходів, в т.ч. сільськогосподарських, створення місцевих сміттєпереробних підприємств та біогазових установок.

4. Соціальний розвиток та інклюзивність:

– *Покращення доступу до якісних послуг.* Інвестиції в освіту, охорону здоров'я, культурні заклади та транспортну інфраструктуру.

– *Активізація громади та громадянська участь.* Залучення мешканців до процесів планування та реалізації проєктів, створення громадських рад та ініціатив.

– *Підтримка вразливих верств населення.* Розробка соціальних програм для людей похилого віку, людей з інвалідністю та інших вразливих груп населення.

5. Розвиток інфраструктури:

– *Модернізація транспортної інфраструктури.* Покращення якості доріг, розвиток велосипедної інфраструктури, громадського транспорту, що сприяє мобільності населення.

– *Інвестиції в інженерні мережі.* Реконструкція водопостачання, водовідведення, електропостачання, що забезпечує базові потреби мешканців та підвищує їх якість життя.

– *Розвиток цифрової інфраструктури.* Доступ до швидкісного інтернету, особливо у віддалених сільських районах, що сприяє розвитку освіти, охорони здоров'я та бізнесу.

6. Міжмуніципальне співробітництво:

– *Спільні проєкти між громадами.* Реалізація проєктів, що обслуговують декілька громад, таких як будівництво лікарень, сміттєпереробних заводів, транспортної інфраструктури.

– *Обмін досвідом та практиками.* Організація обмінів, навчальних програм для представників громад, що сприяє розвитку професійного рівня управлінців.

7. Підтримка місцевих культурних ініціатив:

– *Збереження культурної спадщини.* Підтримка місцевих традицій, свят, культурних подій, що сприяє збереженню унікальної ідентичності громади.

– *Розвиток туризму.* Створення туристичних маршрутів, екологічних та історичних зон, що залучає туристів та сприяє економічному розвитку.

8. Залучення міжнародних грантів та інвестицій:

– *Участь у міжнародних проєктах.* Співпраця з міжнародними організаціями, що підтримують проєкти сталого розвитку, включно з грантами на екологічні, соціальні та інфраструктурні ініціативи.

– *Підтримка інвесторів*. Створення сприятливих умов для інвестицій, надання консультацій, правова підтримка для залучення зовнішніх інвестицій.

Отже, ці шляхи є основними напрямками для сталого розвитку територіальних громад, спрямованих на поліпшення життя мешканців, збереження навколишнього середовища та створення умов для довготривалого економічного зростання. Однак, успішна реалізація цих шляхів можлива лише за умови ефективного застосування стратегічного планування та забезпечення належної взаємодії трьох економічних суб'єктів – населення громади, органів місцевого самоврядування та підприємництва.

Література:

1. Котов І.В. Теоретичні основи управління сталим розвитком територіальних громад. *Право та державне управління*. 2023. № 3. С. 83–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.3.12>
2. Цілі сталого розвитку та Україна. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>.
3. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. 176 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>